

Nr 13

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till barn-tillägg från den allmänna sjukförsäkringen.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 374 i första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och fröken *Nordström* samt nr 444 i andra kammaren av fröken *Elmén* och fru *Nettelbrandt*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen måtte besluta att barntillägg skall vid barnsbörd utgå till tilläggssjukpenning för sådan kvinna, som är huvudsaklig försörjare, i de fall då hon inte åtnjuter grundsjukpenning, samt

att vederbörande utskott måtte företaga därav föranledda ändringar i lagtexten till lagen om allmän försäkring».

Gällande bestämmelser

Sjukförsäkringen och moderskapsförsäkringen är reglerade i *lagen om allmän försäkring*.

Vid sjukdom utgår i allmänhet till sjukpenning barntillägg för den försäkrades eller makens barn under sexton år. Endast om allmän försäkringskassa så medgivit erhålles emellertid för barn över tio år barntillägg till sjukpenning, som tillkommer kvinna vars make är placerad i sjukpenningklass. Sådant medgivande lämnas endast om kvinnans inkomst av förvärvsarbete överstiger mannens. Medgivandet har till följd, att barntillägg för sådana barn ej skall utgå till sjukpenning som tillkommer mannen. Barntillägg till hel sjukpenning utgör i princip en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag, dock minst två kronor till kvinna med hemmavarande barn under tio år.

Moderskapspenning utgives vid barnsbörd till kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa. Vid enkelbörd utgör moderskapspenningen niohundra kronor. Därjämte utgår vid flerbörd fyrahundra femtio kronor för varje barn utöver ett. Av moderskapspenningen äger den för-

säkrade lyfta trehundra kronor före nedkomsten, dock tidigast å etthundra-tjugonde dagen före den beräknade tidpunkten därför.

Kvinnlig försäkrad, som i anledning av barnsörd avhåller sig från förvärvsarbete kan erhålla tilläggssjukpenning, även om sjukdom ej är för handen. Som förutsättning gäller i allmänhet att vederbörande omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst tvåhundra- och trettio dagar i följd skall ha varit placerad i lägst sjukpenningklass nr 3. Sjukpenningen utgår från och med sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast från och med förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för etthundra- och trettio dagar. Därest kvinnan ej har eller ej på grund av sjukdom är förhindrad ha barnet i sin vård, utgår icke tilläggssjukpenning från och med trettionde dagen efter nedkomsten. Tilläggssjukpenningen utgår med samma belopp som vid sjukdom. Däremot erhålles ej barn-tillägg till sådan sjukpenning.

Den som äger rätt till moderskapspenning kan ej få grundsjukpenning eller barntillägg för tiden från och med förlossningsdagen till och med tjugonionde dagen därefter.

Historik

Sjukförsäkringen reglerades tidigare i 1947 års sjukförsäkringslag. Sådan försäkring var dels obligatorisk, dels frivillig. Enligt den obligatoriska försäkringen utgick vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom dels grundsjukpenning med visst bestämt belopp, dels tilläggssjukpenning, vars storlek var beroende av inkomsten av tjänst. Till grundsjukpenningen kunde i förekommande fall utgå barntillägg för barn under sexton år. Såsom förutsättning för att sådant tillägg skulle utgå vid moderns sjukdom gällde emellertid i allmänhet att dennas årsinkomst av förvärvsarbete översteg mannens. Tillägget utgick med samma belopp som numera enligt lagen om allmän försäkring. Kvinnlig försäkrad som åtnjöt sjukhusvård kunde även till sin hempenning erhålla ett barntillägg om två kronor, om hon hade hemmavarande barn under tio år.

En allmän och obligatorisk moderskapsförsäkring trädde i funktion genom 1954 års lag om moderskapshjälp. Enligt denna lag hade varje kvinna, som var försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, rätt till moderskapshjälp, däri inbegripet moderskapspenning i form av grundpenning, barntillägg och tilläggspenning.

Grundpenningen utgjorde tvåhundra- och trettio kronor vid enkelbörd och fyrahundra- och fem kronor vid flerbörd. Barntillägg utgick med två kronor per dag till kvinna som hade minst ett hemmavarande barn under tio år. Till-

lägget erhöles under tio dagar eller i vissa fall fyrtiofem dagar. Tilläggs-
penning utgick efter i huvudsak samma grunder som numera tilläggsjuk-
penningen, dock längst under nittio dagar och beräknad endast efter in-
komst av tjänst. Om kvinnan blev sjuk i samband med nedkomsten, ansågs
grundpenningen träda i stället för grundsjukpenning från sjukförsäkringen
under en tid av fyrtiofem dagar räknat fr. o. m. förlossningsdagen. Tilläggs-
penning från moderskapsförsäkringen och tilläggsjukpenning från sjuk-
försäkringen kunde aldrig utgå samtidigt.

I sitt år 1961 avgivna betänkande Stöd åt barnaföderskorna (SOU
1961: 38) anförde *socialpolitiska kommittén* med hänvisning till då gällan-
de regler om barntillägg bl. a.

Bakgrunden till dessa regler är främst bestämmelser i sjukförsäkrings-
lagen, enligt vilka barntillägg vid moders sjukdom i allmänhet utgår endast
då hon ligger på sjukhus och det finns barn under 10 år i hemmet. I sådana
fall höjes sjukpenningen med 2 kr om dagen. Som förut nämnts innebär
socialförsäkringskommitténs nu framlagda förslag, att det särskilda barn-
tillägget med 2 kr om dagen skall åtnjutas även vid sjukdom som inte fordrar
sjukhusvård. Liksom f. n. förutsättes att kvinnan har minst ett barn
under 10 år i hemmet.

Om man skulle hålla fast vid att stödet vid barnsbörd bör vara helt lik-
värdigt med stödet vid sjukdom, borde det sistnämnda förslaget leda till att
barntillägg utgavs till grundpenningen under samma tid som den för vil-
ken grundpenningen beräknats. När förlossningen är över, uppfyller kvinnan
i allmänhet de nyss angivna förutsättningarna i fråga om barnet. Dock bör
det kanske påpekas, att det skulle kunna göras gällande, att en förstfö-
derska borde få sitt barntillägg först sedan hon lämnat förlossningsanstal-
ten (dessförinnan har hon ju inte något barn »i hemmet»).

Det är emellertid uppenbart, att förslaget om den utvidgade rätten till
barntillägg inom sjukförsäkringen har väckts med tanke på de fall, då mo-
dern på grund av sjukdom måste ha hjälp med tillsyn av hemmavarande
barn. Motsvarande situation kan normalt inte anses föreligga under mera av-
sevärd tid efter en förlossning. Någon fullständig parallell med sjukförsäk-
ringen bör därför inte dras i detta fall. Ett barntillägg inom moderskaps-
försäkringen kan följaktligen — även vid en höjning av det nuvarande nor-
malbeloppet på 20 kr — inte bli av någon betydande storlek i jämförelse med
grundpenningen.

Enligt kommitténs åsikt finns det under sådana förhållanden inte till-
räcklig anledning att behålla ett särskilt barntillägg inom moderskapsför-
säkringen. I stället bör grundpenningen höjas med ett lämpligt belopp. Där-
igenom får även förstföderskor del av denna förhöjning. En sådan ordning
anser kommittén motiverad av det skälet, att första barnet vanligen medför
större utrustningskostnader än de följande barnen. Flerbarnsfamiljerna har
för sin del större kostnader av annat slag. Då någon åtskillnad helst inte
synes böra göras mellan förstföderskor och omföderskor, bör grundpen-
ningen vara lika för alla.

Vad sedan beträffar storleken av den grundpenninghöjning, som barn-
tilläggets slopande föranleder, bör denna bedömas i samband med en annan

fråga, nämligen samordningen med sjukförsäkringen i de fall då en nybliven mor blir sjuk.

Grundpenningen bör anses innefatta en viss ersättning för förlorad eller minskad arbetsförmåga. Om grundsjukpenning skulle kunna utgå samtidigt med grundpenningen i full utsträckning, innebure detta med hänsyn härtill ett slags dubbelersättning. Med den nu tillämpade avkopplingen av grundsjukpenningen under en viss tid efter nedkomsten slipper man under denna tid ta ställning till, huruvida kvinnans bristande arbetsförmåga beror på sjukdom eller är en följd av olika normalt förekommande besvär som åtföljer förlossningen. Om ingen begränsning funnes i rätten till sjukpenning, skulle detta också kunna medföra en strävan till sjukskrivning under tiden närmast efter nedkomsten, något som bör undvikas av psykologiska och försäkringsekonomiska hänsyn.

Av dessa skäl anser kommittén, att kvinnan inte bör kunna uppbära grundsjukpenning under tiden närmast efter förlossningen. Den nuvarande avstängningstiden på 45 dagar synes emellertid vara för lång. I regel torde en barnaföderska ha återhämtat krafterna omkring en månad efter förlossningen. Avstängningstiden inom försäkringen för grundsjukpenning föreslås därför upphöra sedan 30 dagar förflutit efter nedkomsten. Är kvinnan då fortfarande sjuk eller blir hon då sjuk, bör hon i fortsättningen äga rätt till grundsjukpenning i vanlig ordning.

Kommittén återkommer nu till frågan om barntillägget. Det förutsattes, att 1958 års socialförsäkringskommittés förslag om utsträckt rätt till barntillägg genomföres, så att rätt till barntillägg inom sjukförsäkringen kommer att föreligga för mödrar med minderåriga barn oavsett om modern vårdas på sjukhus eller ligger sjuk hemma. Om man, såsom nyss förordats, avstänger en barnaföderska från rätt till grundsjukpenning under 30 dagar räknat från förlossningen, kan hon vid sjukdom under denna tid inte få något barntillägg från sjukförsäkringen. Då presumtionen för avstängningen är, att barnaföderskan betraktas som mer eller mindre arbetsoförmögen under ifrågavarande tid, synes det rimligt att grundpenningen höjes åtminstone med ett belopp motsvarande barntillägg för 30 dagar, dvs. med 60 kr.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 år 1962 med förslag till lag om allmän försäkring, m. m. väcktes motioner som behandlade barntilläggen inom moderskapsförsäkringen. I sitt utlåtande nr 27 anförde *andra lagutskottet* bl. a.

I de nyssnämnda motionerna har föreslagits även den ändringen i propositionen, att kvinna, som vid sjukdom är berättigad till barntillägg, skall vid barnsbörd erhålla sådant tillägg för en tid av 30 dagar. Såsom redan framhållits kan emellertid ett barntillägg anses inräknat i den nya moderskapspenningen. Utgångspunkten för beräkningarna har därvid varit, att barntillägg eljest borde utgå under 30 dagar med 2 kr. för dag. I den lagtekniska och administrativa förenklings intresse har det ansetts, att ifrågavarande belopp, 60 kr., skulle kunna tilläggas samtliga barnaföderskor. En sådan lösning har därjämte den fördelen att man därmed även beaktar att utgifterna i allmänhet är större för en förstföderska än för en omfö-

derska. Utskottet vill för sin del helt ansluta sig till propositionens förslag i denna del och avstyrker följaktligen förevarande motionsyrkande.

Frågan om barntillägg behandlas även i motionerna I: 657 och II: 785, där det yrkas att sådant tillägg skall utges till tilläggsspenning i fall då kvinnan är familjens huvudsakliga försörjare. I sin motivering erinrar motionärerna om att inom sjukförsäkringen barntillägg utgår till hustruns sjukpenning i motsvarande situation. I anledning härav vill utskottet framhålla, att barntillägg inom sjukförsäkringen utgår till grundsjukpenningen och inte till tilläggssjukpenningen. I överensstämmelse härmed utges inom den nuvarande moderskapsförsäkringen barntillägg endast till grundpenningen. Det är att märka, att kvinnan enligt nuvarande regler fr. o. m. den fyrtiofemte dagen — enligt propositionens förslag fr. o. m. den trettionde dagen — efter förlossningen blir berättigad till grundsjukpenning vid sjukdom samt att barntillägg utgår till sådan grundsjukpenning. En regel om barntillägg till den nuvarande tilläggsspenningen skulle alltså medföra, att det i viss utsträckning kom att utgå dubbla barntillägg vid barnsbörd. På grund av vad sålunda anförts kan utskottet inte biträda förevarande motionsyrkande.

Motionerna

I förevarande motioner anföres som stöd för motionärernas yrkanden bl. a.:

»I ett avseende är de gällande reglerna om barntillägg inte tillfredsställande utformade. Det gäller de fall där kvinnan är huvudsaklig försörjare och är borta från arbetet till följd av barnsbörd. Eftersom barntillägget är uteslutande knutet till grundsjukpenningen kan denna kvinna ej uppbära barntillägg under en ganska lång tid i samband med förlossningen, trots att familjen obestridligen har inkomstbortfall under denna tid. Någon anledning att beträffande rätten till barntillägg göra skillnad mellan de fall där ifrågavarande kvinna är arbetsoförmögen till följd av sjukdom respektive havandeskap föreligger inte, eftersom detta innebär diskriminering av den familj där kvinnan är huvudsaklig försörjare, i jämförelse med den familj där mannen är det.

En ändring av gällande bestämmelser bör komma till stånd. Ändringen bör genomföras så att möjligheterna till dubbla barntillägg för ifrågavarande kvinnor uteslutes. För den skull föreslår vi att riksdagen beslutar, att barntillägg skall utgå till tilläggssjukpenning vid barnsbörd i de fall kvinnan är huvudsaklig försörjare och för tid då hon ej åtnjuter grundsjukpenning. Det torde få ankomma på vederbörande utskott att företaga av detta förslag föranledda ändringar i lagtexten till lagen om allmän försäkring.»

Utskottet

Enligt reglerna om moderskapsförsäkring i lagen om allmän försäkring erhåller kvinna i samband med havandeskap dels moderskapspenning med

niohundra kronor vid enkelbörd och med ytterligare fyrahundra femtio kronor för varje barn utöver ett vid flerbörd, dels tilläggssjukpenning såsom vid sjukdom under högst etthundraåttio dagar, om hon under denna tid avhåller sig från förvärvsarbete. Såsom förutsättning för erhållande av tilläggssjukpenning gäller, att kvinnan omedelbart före nedkomsten under minst tvåhundra sjuttio dagar skall ha varit placerad i lägst sjukpenningklass nr 3. Barntillägg utgår emellertid icke till sådan sjukpenning utan endast om kvinnan på grund av sjukdom under havandeskapstiden tillerkännes grundsjukpenning. Den som äger rätt till moderskapspenning kan dock ej få grundsjukpenning eller barntillägg under en tid av trettio dagar, räknat från och med förlossningsdagen.

I förevarande motioner yrkas sådan ändring i reglerna om moderskapsförsäkring, att kvinna, som är huvudsaklig familjeförsörjare, på samma sätt som vid sjukdom skall erhålla barntillägg vid frånvaro från förvärvsarbete på grund av havandeskap. Motionärerna menar att den nuvarande ordningen innebär en diskriminering av den familj där kvinnan är huvudsaklig försörjare, jämfört med den familj där mannen är det.

Vid bedömande av den fråga som behandlas i motionerna måste enligt utskottets mening beaktas, att lagen om allmän försäkring inneburit betydande förbättringar inom moderskapsförsäkringen. Härvidlag må särskilt omnämnas, att moderskapspenning tidigare utgick med endast tvåhundra sjuttio kronor vid enkelbörd och fyrahundra fem kronor vid flerbörd liksom att den tid under vilken tilläggssjukpenning erhöles förr var endast nittio dagar. Hänsyn måste också tagas till att dessa förmånligare regler varit gällande endast under några få månader. Att redan nu, innan erfarenhet vunnits av den genomförda reformen, bedöma lämpligheten av sådana ändringar som motionärerna åsyftar, synes utskottet icke möjligt. Med hänsyn härtill får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 374 och II: 444, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 mars 1963

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, herr Kaijser, fru Carlqvist, fröken Nordström, herrar Lars Larsson och Thorsten Larsson;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Wahrendorff, Fredriks-son, Björkman och Carlsson i Huskvarna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Hamrin-Thorell* och fröken *Nordström*, vilka ansett

a) att det avsnitt av utskottets utlåtande som börjar å s. 6 med orden »Vid bedömande av» och slutar med orden »utskottet icke möjligt.» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Lagen om allmän försäkring har otvivelaktigt medfört betydande förbättringar inom moderskapsförsäkringen, som numera får anses lämna ett godtagbart skydd i de fall kvinnan icke är familjens huvudsakliga försörjare. Den familjeförsörjande kvinnans problem i samband med havandeskap har emellertid icke beaktats i samma omfattning. Om en sådan kvinna på grund av sjukdom nödgas avhålla sig från förvärvsarbete, kan hon — i vissa fall efter tillstånd av allmän försäkringskassa — till sin sjukpenning erhålla barntillägg även för barn över tio år. För sådana barn utgår eljest barntillägg endast vid mannens sjukdom. Genom ifrågasvarande regler har beaktats, att den ökade försörjningsbörda ett barn innebär måste kompenseras genom barntillägg vid familjeförsörjarens arbetsoförmåga och till dennes sjukpenning. I de fall kvinnan är familjens huvudsakliga försörjare är hennes behov av compensation genom barntillägg uppenbarligen icke mindre vid frånvaro från förvärvsarbete på grund av havandeskap än då frånvaron beror på sjukdom. Bortsett från det barntillägg för trettio dagar, som må ingå i moderskapspenningen, erhålles icke inom moderskapsförsäkringen någon sådan compensation som vid sjukdomsfall. Den försämring av förmånerna som i detta hänseende sker vid barnsbörd kan inte anses önskvärd.

Utskottet vill vidare påpeka, att den tid för vilken tilläggssjukpenning kan utgivas förlängts från tidigare nittio dagar till nu gällande etthundra-åttio dagar för att ge förvärvsarbetande mödrar effektiv möjlighet att utnyttja den ledighet i samband med barnsbörd, vartill lagstiftaren i annat sammanhang givit dem rätt. Det angivna syftet skulle främjas genom ett bifall till motionerna.

Det av motionärerna avsedda resultatet torde vinnas genom att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till innevarande riksdag om sådan ändring i lagen om allmän försäkring att kvinna, som är huvudsaklig familjeförsörjare, erhåller samma rätt till barntillägg till sin sjukpenning vid havandeskap som vid sjukdom. Till undvikande av att dubbelersättning utgår, bör rätt till barntillägg ej föreligga under en tid av trettio dagar från och med förlossningsdagen och ej heller under tid då kvinnan erhåller barntillägg inom sjukförsäkringen.»

b) att utskottet bort hemställa,

»A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 374 och II: 444, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

förslag till innevarande riksdag om sådan ändring i lagen om allmän försäkring att barntillägg, med undantag för tiden från och med förlossningsdagen till och med tjugonionde dagen därefter och för tid då barntillägg uppbäres inom sjukförsäkringen, skall inom moderskapsförsäkringen utgå till tilläggssjukpenningen för sådan kvinna, som inom sjukförsäkringen har rätt till barntillägg även för barn som fyllt 10 år, samt

B. att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»